

Гевко И. В. Использование современных информационных технологий в обучении студентов высшего учебного заведения

В условиях евроинтеграции вузы заинтересованы в качественной подготовке своих выпускников, в создании информационно-технологической среды, что обеспечит решение образовательных, научно-исследовательских и иных задач на уровне современных требований, а также в осуществлении системного внедрения информационных технологий во все виды и формы организации.

В современном образовании информация является новым элементом учебного процесса. В учебном процессе, построенном на информационных ресурсах, повышается роль студента, который усваивает готовые представления и понятия из множества фактов, сведений и делает свои выводы. Таким образом, процесс систематизации и сопоставления информации рассчитан не только на преподавателя, но и на студента. Применение новых информационных технологий в процессе обучения является неоднозначным по своей оценке, поэтому требуется серьезное обоснование их целесообразности, поскольку еще не изучены многие направления в работе с информационными технологиями в образовательном процессе. Перенос традиционных приемов на компьютер не только не даст эффекта, но и может навредить образованию. Включение современных компьютерных и телекоммуникационных технологий в образовательный процесс, широкое использование мировых информационных ресурсов создает возможности повышения качества образовательных услуг, однако в то же время требует изменения содержания и методов обучения.

Ключевые слова: информатизация образования, информационные технологии, новые информационные технологии, компьютерные технологии, информационное образование.

Hevko I. V. Use of modern information technology in training students of high schools

In the conditions of European integration, universities are interested in the qualitative preparation of their graduates, in the creation of an information and technological environment that will ensure the solution of educational, research and other tasks at the level of modern requirements, in the implementation of the system implementation of information technologies in all types and forms of organization.

In modern education, information is a new element of the learning process. In the educational process, built on information resources, the role of the student increases, which assimilates ready-made representations and concepts, from a multitude of facts and information, and draws his conclusions. Thus, the process of systematization and comparison of information is based not only on the teacher, but also on the student. The use of new information technologies in the learning process is ambiguous in its assessment, and therefore requires a serious justification for their feasibility, since many areas of work with information technology in the educational process have not yet been studied. The transfer of traditional techniques to a computer will not only not have an effect, but can damage education. The inclusion of modern computer and telecommunication technologies in the educational process, the widespread use of global information resources, creates opportunities for improving the quality of educational services, but, at the same time, requires a change in the content and methods of instruction.

Key words: informatization of education, information technologies, new information technologies, computer technologies, information education.

УДК 377.3:37

Гириловська І. В.

КРИТЕРІЙ ТА ПОКАЗНИКИ ДІЄВОСТІ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИПУСКНИКІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Одним із механізмів модернізації управління та контролю якості освіти є моніторинг. Він передбачає не лише відстеження стану об'єкта, але й вплив на цей стан, його корекцію з метою переведення на якісно новий, вищий рівень. Тому виникає необхідність у визначенні критеріїв та показників дієвості цього процесу.

Враховуючи особливості моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників було встановлено: критерій мотивованості, що характеризує моніторинг як потужний засіб позитивного впливу на емоційно-вольову сферу учнів; критерій результативності, який вказує на професійну самоактуалізацію учнів під час моніторингового процесу, підвищення рівня їх професійних знань, умінь, якостей; критерій функціональності, що представлений можливістю утворення умовного еталона якості професійної підготовки учнів конкретного професійно-технічного навчального закладу.

Ключові слова: критерій, показник, моніторинг, якість, професійна підготовка, результативність, дієвість, професійно-технічний навчальний заклад.

Одним із сучасних механізмів модернізації управління та контролю якості освіти є моніторинг. Він передбачає не лише відстеження стану об'єкта, але й вплив на цей стан, його корекцію з метою переведення на якісно новий, вищий рівень. Тому до моніторингу потрібно підходити як до реального, спеціально організованого, керованого процесу. У зв'язку з цим з метою оцінки результативності цього процесу виникає необхідність у визначенні відповідних критеріїв та їх показників.

Аналіз наукових публікацій за останні роки свідчить про значний інтерес вітчизняних та зарубіжних учених до проблеми моніторингу в освіті (Н. Байдацька, Г. Єльнікова, Т. Лукіна, В. Приходько, З. Рябова та ін.). Проте питання критеріїв дієвості моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників не висвітлювалося.

Мета статті – визначити критерії дієвості моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах (ПТНЗ).

Більшість науковців проблему критеріїв розглядають у контексті професійної діяльності представників різних професій (І. Блощинський, Л. Бурдейна, О. Вишневіська, А. Галімов, І. Дичківська, Р. Торчевський, С. Тарасова та ін.) та розуміють під цим поняттям відображення певних суттєвих ознак у досліджуваному феномені. Словникові дефініції поняття «критерій» [2; 6] та суголосні з ними погляди вітчизняних та зарубіжних учених (С. Архангельський, В. Беспалько, В. Курило, В. Полонський, В. Ягупов та ін.) вказують на те, що критерій слугує певним мірилом, одиницею виміру, підставою для оцінювання чогось. Тому під критеріями дієвості моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників ми розумітимемо найсуттєвіші характеристики цього процесу, що відображають його особливості та становлять основу для оцінювання функціонування досліджуваного феномена.

Поняття «критерій» тісно пов'язане з терміном «показник». Критерію може відповідати один або декілька показників. Якщо критерій виражає найбільш загальну ознаку реальних процесів, явищ, то показник є його ступенем прояву. Показник – це наочні дані про досягнення в чому-небудь [2]. Дослідники І. Богданова [1, с. 145], С. Решетник [7, с. 218] у своїх працях наголошують на тому, що показники мають бути діагностичними, конкретними та об'єктивно й повно розкривати визначений критерій. Показники дають змогу судити про динаміку розвитку явища, що вивчається.

Таким чином, ґрунтуючись на результатах аналізу загальних вимог до визначення критеріїв та показників педагогічних досліджень, представлених у працях [4; 5; 8;], у своєму дослідженні ми дотримувалися таких орієнтирів:

- критерії відображають найбільш суттєві ознаки досліджуваного явища та результати його функціонування;
- критерії формулюються чітко та однозначно;
- кількість критеріїв має бути невеликою, але достатньою для характеристики феномена;
- критерії розкриваються за допомогою показників, що вказують на ступінь їх прояву;
- показники є простими та доступними для розуміння і використання;
- показники враховують специфіку досліджуваного явища та уможливають кількісну та якісну оцінку істотних його сторін.

Враховуючи особливості моніторингу якості професійної підготовки учнів у ПТНЗ нами виділено такі критерії: мотивованість; результативність та функціональність. Експериментальна перевірка підтвердила дієвість моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у ПТНЗ за визначеними критеріями. Представимо фундаментальні положення, на яких вона ґрунтувалася у нашому дослідженні.

1. *Критерій «мотивованість»* характеризує моніторинг як потужний засіб позитивного впливу на емоційно-вольову сферу учнів щодо поліпшення їх професійної підготовки.

Показник критерію: емоційний стан учнів, відображений у бажанні брати участь у моніторинговому оцінюванні, зацікавленості у кінцевих результатах, готовності працювати над поліпшенням власної професійної підготовки.

Гіпотеза дослідження: використання під час проведення моніторингу цілеспрямованого мотиваційного впливу на реципієнтів підвищить їх позитивний емоційний стан, що засвідчить бажання брати участь у моніторинговому оцінюванні та готовність додатково працювати над поліпшенням власної професійної підготовки з метою продемонструвати найвищий її рівень.

Метод перевірки: опитування учнів щодо їх емоційного стану до та після експерименту.

Статистична перевірка гіпотези: перевірка висунутої гіпотези за цим критерієм здійснюється за допомогою U-критерію Манна-Уїтні [3] за реалізації такої програми дій:

- 1) розробити бланк опитування для визначення емоційного стану учнів;
- 2) дослідити відсутність відмінностей між експериментальною та контрольною групами до експерименту;
- 3) визначити емоційний стан учнів експериментальної та контрольної груп до та після експерименту;
- 4) здійснити аналіз отриманих результатів, внаслідок чого підтвердити чи спростувати висунуту гіпотезу за критерієм «мотивованість».

2. *Критерій «результативність»* вказує на професійну самоактуалізацію учнів під час моніторингового процесу та відображається у поліпшенні рівня їх професійних знань, умінь, якостей.

Показник критерію: загальний бал успішного виконання тестових завдань реципієнтом під час моніторингового оцінювання.

Гіпотеза дослідження: організація для учнів у ПТНЗ цілеспрямованого підготовчого етапу до моніторингового оцінювання призведе до зростання показника успішного виконання тестових завдань, що засвідчить підвищення рівня їх професійної підготовки.

Метод перевірки: оцінювання тестових завдань, що виконуються учнями під час моніторингового оцінювання.

Статистична перевірка гіпотези: перевірка висунутої гіпотези за цим критерієм здійснюється за допомогою t-критерію Стьюдента [3] за реалізації такої програми дій:

- 1) провести пілотне моніторингове оцінювання;
- 2) обґрунтувати за результатами пілотного тестування вибір контрольної групи;
- 3) для експериментальної групи організувати цілеспрямовану підготовку учнів до моніторингового оцінювання із використанням тренувальних комплексних завдань;
- 4) провести основне моніторингове оцінювання в експериментальній та контрольній групах;
- 5) здійснити аналіз отриманих результатів, внаслідок чого підтвердити чи спростувати висунуту гіпотезу за критерієм «результативність».

3. *Критерій «функціональність».* Цей критерій відображає функціональну здатність моніторингу щодо утворення умовного еталона якості професійної підготовки учнів конкретного ПТНЗ, заснованого на використанні таксономічного аналізу. В результаті отримуються: а) числові показники, якими характеризуються рівні високої, достатньої та допустимої професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників; б) індивідуальні показники рівнів професійної підготовки кожного випускника ПТНЗ; в) інтегрований показник рівня професійної підготовки випускників конкретного ПТНЗ за окресленою професією.

Висновки. Отже, на основі критеріїв мотивованості, результативності, функціональності як характерних ознак моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників можна здійснювати оцінку його дієвості, а відтак використовувати отримані моніторингові результати для прийняття управлінських рішень з метою удосконалення навчально-виховного процесу в ПТНЗ.

Використана література:

1. Богданова І. Модульна технологія у професійній підготовці вчителя: монографія / І. Богданова; за ред. І. Зязюна. – Одеса : Учбова книга, 1997. – 289 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2007. – 1736 с.
3. Климчук В. О. Математичні методи у психології. Навчальний посібник для студентів психологічних спеціальностей. – Київ : Освіта України. – 2009. – 288 с.
4. Коростіль Л. А. Самоосвіта особистості як соціальне та педагогічне явище / Л. А. Коростіль // Педагогічні науки: зб. наук. праць. – Суми : Видавництво СумДПУ, 2009. – № 1. – С. 138–145.
5. Лукіна Т. О. Моніторинг якості освіти: теорія і практика / Т. О. Лукіна. – Київ : «Шкіл-світ», 2006. – 128 с.
6. Професійна освіта: словник: [навч. пос.] / уклад. С. У. Гончаренко та ін.; ред. Н. Г. Ничкало. – Київ : Вища шк., 2000. – 149 с.
7. Решетник С. Критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх офіцерів Внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України до службової діяльності / С. Решетник // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – 2013. – № 2(8). – С. 217–223.
8. Яременко П. С. Якість освіти у ВНЗ / П. С. Яременко. – Київ : Лібра, 2011. – 157 с.

References:

1. Bohdanova I. (1997) Modulna tekhnolohiia u profesiinii pidhotovtsi vchytelia: monohrafiia [Modular technology in teacher training: monograph]. Odesa : Uchbova knyha. 289 s. [in Ukrainian].
2. Busel V.T. (2007) Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Great explanatory dictionary of modern Ukrainian language]. Kyiv : Irpin. 1736 s. [in Ukrainian].
3. Klymchuk V.O. (2009) Matematychni metody u psykholohii. Navchalnyi posibnyk dlia studentiv psykholohichnykh spetsialnostei [Mathematical methods in psychology. A manual for students of psychological specialties]. Kyiv : Osvita Ukrainy. 288 s. [in Ukrainian].
4. Korostil L.A. (2009) "Self-education of the individual as a social and pedagogical phenomenon" Pedahohichni nauky, no. 1. P. 138–145.
5. Lukina T.O. (2006) Monitorynh yakosti osvity: teoriia i praktyka [Quality education monitoring: theory and practice]. Kyiv : Shkil-svit. 128 s. [in Ukrainian]
6. Honcharenko S.U. (2000) Profesiina osvita: slovnyk: navch. pos. [Professional education: vocabulary: tutor. pos.]. Kyiv : Vyshcha shk. 149 s. [in Ukrainian].
7. Reshetnyk S. (2013) "Criteria, indicators and levels of readiness of future officers of the internal troops of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine to service activities" Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnolohii Universytetu «Ukraina», no. 2(8). P. 217–223.
8. Yaremenko P.S. (2011) Yakist osvity u VNZ [Quality of education in higher education]. Kyiv : Libra. 157 s. [in Ukrainian].

Гириловская И. В. Критерии и показатели действенности мониторинга качества профессиональной подготовки выпускников профессионально-технических учебных заведений

Одним из механизмов модернизации управления и контроля качества образования является мониторинг. Он предусматривает не только отслеживание состояния объекта, но и влияние на это состояние, его коррекцию с целью перевода на качественно новый, более высокий уровень. Поэтому возникает необходимость в определении критериев и показателей действенности данного процесса.

С учётом особенностей мониторинга качества профессиональной подготовки будущих квалифицированных рабочих было определено: критерий мотивации, характеризующий мониторинг как средство позитивного воздействия на эмоционально-волевую сферу учащихся; критерий результативности, указывающий на профессиональную самоактуализацию учащихся во время мониторингового процесса, повышение уровня их профессиональных знаний, умений, качеств; критерий функциональности, представленный возможностью образования условного эталона качества профессиональной подготовки учащихся конкретного профессионально-технического учебного заведения.

Ключевые слова: критерий, показатель, мониторинг, качество, профессиональная подготовка, результативность, действенность, профессионально-техническое учебное заведение.

Hurylovska I. V. Criteria and factors of monitoring of effectiveness concerning professional training quality of vocational schools' graduates

Monitoring is one of the mechanisms of upgrading management and quality education control. It covers both following up an object's condition and the influence on this condition, its correction aiming to reach a new higher qualitative level. Therefore, the necessity arises in the defining criteria and factors of the given process effectiveness.

Taking into account the monitoring peculiarities concerning the professional training of future qualified workers, the list of criteria was determined. It includes the motivation criterion, which characterizes monitoring as a powerful impact tool on the students' emotional and volitional sphere; the result criterion, which indicates students' professional self-actualization during monitoring process, increasing their level of professional skills and abilities; the functional criterion, characterized by the capability of creation a new relative sample concerning students' professional training of the concise vocational school.

Key words: criterion, factor, monitoring, quality, professional training, outcome, effectiveness, vocational school.

УДК 37.013.42

Гнатівська К. С.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті йдеться про необхідність формування толерантної поведінки молодших школярів. Толерантність визначено як особистісно значущу якість людини. Зміст толерантних якостей визначається здатністю особистості до морально зумовленого вибору, спрямованістю рис її характеру, впливом навколишнього середовища, прихильністю до тих чи інших ідей. Зазначено, що формування толерантної поведінки безпосередньо залежить від атмосфери в школі, від особистості вчителя, від рівня демократичності та поважності відносин між вчителями та учнями, від цінностей, які визначають відносини дітей один з одним. Установлено, що саме молодший шкільний вік є сензитивним періодом для формування толерантності, а вчителю належить провідна місія в побудові освітнього процесу в такий спосіб, котрий би підкреслював значущість толерантних взаємин у житті. Розкрито педагогічні умови, які сприятимуть визначенню та зміцненню толерантної поведінки молодших школярів.

Ключові слова: толерантність, толерантна поведінка, умови, педагогічні умови, відносини, виховання, молодші школярі, учитель.

Серед ціннісних пріоритетів сучасної освіти проблема виховання толерантності молодших школярів посідає особливе місце як в Україні, так і в цілому світі. Виховання толерантності стає важливим, оскільки толерантність – це необхідна умова для створення атмосфери доброзичливості й взаєморозуміння між людьми на шляху до побудови демократичного суспільства. Світова спільнота занепокоєна ростом агресії і насильства, втратою моральних орієнтирів, жорсткою конкуренцією, розгулом терору та міжнародної ворожнечі, конфліктогенністю й злочинністю. Громадські організації серйозно стурбовані негативними проявами політичного та релігійного екстремізму, ксенофобії та етнічної нетерпимості. Нині, коли сучасна молодь зазнає впливу різних негативних явищ, у всіх сферах нашого життя набуває формування толерантних якостей. Зміст їх визначається переважно здатністю особистості до морально зумовленого вибору, спрямованістю рис її характеру, впливом навколишнього середовища, прихильністю до тих чи інших ідей. Там, де йдеться про людську свідомість, ціннісні орієнтації, мораль і поведінку, вирішальним фактором виступає освіта. Коли сучасні діти стануть дорослими і прийдуть до влади, вони мають володіти розумінням цінності ненасильства, толерантності, пріоритетності поваги до прав і свобод людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що сучасна проблематика вивчення толерантності різноманітна й досить широко досліджена сучасними вченими. Природу толерантності розглядали як зарубіжні, так і вітчизняні філософи, психологи, соціологи: А. Асмолов, М. Бахтін, М. Бердяєв, Р. Валітова, А. Камю, І. Кант, Л. Лекторський, Дж. Локк, В. Соловйов. Учені-педагоги розглядають особливості взаємодії суб'єктів у сучасному освітньому процесі та аспекти педагогіки толерантності: М. Андрєєв, В. Беліков, С. Бобосєва, В. Гуров, О. Клепцова, О. Морозова, Н. Родіонова, Т. Сущенко. Однак до маловисвітлених